

Skötbåt märkt KFB 1881.
deponerad av Österbottens
museum 1971

Konrad Talvities (Malax)
knärr byggd 1928.
Donation 1974.

Mars 2016 MÅNADSBILD

Stamkraft (*stamkraft*)

FRAMSTAM ELLER BAKSTAM, bägge uttrycken förekommer men i regel fäster man sig vid fören på en båt och i detta fall talar vi om stamkraft.

Stamkraft utföres i vanliga fall av en trädrot som inpassas till den tilltänkta båten. Stamkraften kan även bestå av två motsatta plankor i ett enklare utförande, inpassad i fören dvs. infästningen av stamkraften till skrovet kan utformas olika beroende på båtbyggaren.

Stamkraftens huvudsakliga uppgift är att förstyva anslutningen av bord och köl i en båt och nu talar vi om en båt byggd i trä.

- köljärnet kan i vissa fall vara förlängt i fören över stampiggen och förankrat i stamkraften,

- en plattstålsbygel kan i vissa fall omsluta stampiggen och förankras i stamkraften,

- i de flesta fall finns en järnring fäst i stamkraften, lämpad för förtöjning av båten,

- stamkraften bildar även underlag för tvenne klys som motverkar slitaget av förtöjningsrepet,

- under stamkraften kan finnas utrustning eller fästen avsedda för olika ändamål,

- sudbandet omsluter stamkraften och avslutas mot kölen /stampiggen, eller alternativt möter sudbandet via en överlappning stamkraften,

- stamkraften visar ibland byggnadsåret för båten och ibland båtbyggarens initialer,

- på Kvarrens båtmuseum i Åminne, Malax, kan man beundra de olika båtarnas stamkrafter. Här finns dessutom ett antal lösa, registrerade stamkrafter som överlevt sin egen båt och som hamnat som utställningsföremål på båtmuseet,

- bilderna visar stamkrafter på några av båtmuseets utställda båtar.

Bror Antus

Foton, layout:
Göran Strömfors

Motorbåt byggd 1953 av Levi
Backholm, Sundom. Donation
av Bror Antus 2014.

Februari 2016 MÅNADSBILD

Kylslaget (tjyylsläijit)

KYLSLAGET I VÄNTANS TIDER gick var till mans och funderade i slutet av förra året om det skulle bli någon vinter i år. Den varma hösten 2015 gav inga säkra tecken på en snörik vinter 2016, men lev i nuet och se på bilderna! Det verkar som om bondepraktikans ”slaskar och braskar” har tjänat ut, men vad bryr sig naturen om bondepraktikan – inte ett dugg. Sent omsider kom ändå frostgraderna att påverka isbildningen på mindre vattendrag en bit in på det nya året. Vad som händer på de stora isvidderna blir vi medvetna om via televisionen, filmteam och annat folk som följer t.ex. jöklarnas snabba minskning i omfång.

Många nyfikna ger sig i kast med att känna på isens tjocklek genom att t.ex. kasta ut isbitar eller annat på isen – amatörer förstås. Riktiga iskännare har andra metoder att undersöka platser och isars kondition, inte bara i strandkanten utan även ute på fjärdarna där det kan förekomma isrännor, inte lite förrådiska.

Vad skulle man säga så här års kort om båtägarens ansvar gentemot en investering i en båt större eller mindre. En del tar hand om sin båt och täcker över den inför en kommande period av regn och snö – bra så, medan den mindre brydda ror båten i land och i bästa fall förtöjer den och önskar att den står på samma plats när det blir en ny vända ut på en fiskefärd. Vi vet att större båtar fordrar en helt annan skötsel jämfört med en mindre, men oavsett storlek så måste man vara lite omtänksam i det sammanhanget.

Vad värre är, det stjäls en del båtar och ibland lämnas de vind för våg. Vad många kanske inte vet är att en båt i glasfiber/kolfiber betraktas som problemavfall. Det finns en destruktionsanläggning i Riihimäki, Finland.

Bror Antus

Bilder: Bror Antus
Layout: Göran Strömfors

Induktion (*induksjoon*)

SÄG MIG VEM DU UMGÅS MED och jag skall säga dig vem du är. Ett exemplar i våra nejder på en enkel induktionsapparat = gnistinduktor (latin *indu'ctio*) finns på Kvarkens båtmuseum i Malax.

För att starta en ottomotor (förbränningsmotor av kolvtyp) behövs en gnista eller flere beroende på cylinderantalet, inte att förväxla med dieselmotorn som inte behöver en gnista för att starta. Föregångaren till dagens magnetapparater var en liten behändig sak som kallades induktion (enligt bilden med två anslutningskruvar upptill och en nertill).

Funktionen i en så här liten trälåda följer teknikens lagar – inget märkvärdigt i sig, men man bör förstå hur den fungerar och vad den skall användas till – jo, en ersättare eller rättare sagt en föregångare till en motormagnet. Tändspolen till en bilmotor är att betrakta som en induktion.

Plus- och minuskontakterna sitter upptill och matas med ström från ett likströmsbatteri som vi kan kalla ”akku” och den nedre skruven utgör fäste för kabeln till tändstiftet som erhåller en spänning om ca 10 000 volt. Upptill ser

vi brytarmekanismen kallad summer/strömbrytare, som ger en kontinuerlig gnista till tändstiftet så länge batteriet är anslutet.

Vad innehåller då burken – jo, merparten är koppartråd i stående stavar eller som liggande trådvarv i slingor. Måttmässigt är den lilla träburken på bilden 72x84x184 mm. Nedan visas magneter till encylindriga motorer.

”Håll kontakt – Keep in touch” var rätta ordet. Det var **Faraday** som upptäckte den elektriska induktionen år 1831.

Bros Antus

Michael Faraday (1791–1867) var en brittisk fysiker och kemist, som kom med viktiga bidrag inom elektromagnetism och elektrokemi. – Wikimedia Commons

Skylden ovan hör ihop med WICO-magneten till höger. Magneten till vänster har tillhört en båtmotor i Äminne, Malax. Båda magneterna gäller för encylindriga båtmotorer.

Bilder: Bror Antus
Layout: Göran Strömfors

